

Szózat a magyar anyákhoz.*)

Fölemelőleg hatnak rám azok a szép cikkek, melyek a népnevelés szent érdekében megjelennek.

Igaz, érkezett, nagyon a sarkunkban van a cselekvés órája, mert a közerkölcsiség rohamosan halad a lejtőn az örvény felé, falun épp úgy, mint városon. De a jobbak lelkében is fölébredt a visszahatás, mert sietnek letörni az előtérbe tolakodó rossz, sokkarú testét.

Nekünk, néptanítóknak is e jobbak közé kell sorakoznunk, szívünk egész melegével, erőnk odaadásával, ha ismerjük és teljesíteni akarjuk kötelességünket. Hisz segítségünkre jönnek azok, kiknek az ügybuzgóság mellé hatalom is adatott. Így létesülhettek a téli gazdasági előadások, ingyen kiosztott népkönyvtárak stb. Nagy téren gondoskodva van tehát a népről s különösen annak férfitagjairól. De hol vannak a nők, az anyák, kiknek kezébe van letéve a nemzet jövője?

Ezekről kell gondoskodni első sorban s akkor biztosítva lesz hazánk boldogsága. Hisz nagy férfaink közül Széchenyi is így ír a „Hitel“ czimű művében: „Fogadjátok, hazám érdemes leányai, tiszteletem és szeretetem jeléül ezen kis munkám ajánlását. Ti emelitek egekbe a port s halhatatlanságra a halandót. Üdvözet és hála nektek!“ Ime, szemünk elé állítja Széchenyi a nőt, mint ideált, akinek az jutott osztályrészül, hogy „egekbe emelje a port s halhatatlanságra a halandót!“ Van-e ennél szebb föladat? S valóban, ha minden nő, minden anya és hitves ilyen lenne, akkor nem léteznék hazug gyermek, nem erkölcstelen ember, nem u. n. akasztófavirág, kik, ha előbb nem, végső óráikban kiáltják a legsúlyosabb vádat, mi e földön elhangozhat; „anyám, mért nem neveltél az igaz utra, hitre, szeretetre!“

De vajjon ez az édesanya volt-e arra képesítve, hogy gyermeket neveljen? Nevelték-e őt is azelőtt, vagy azt a kevés jó irányt is, amit gyermeke nevelése közben mutatott, csak az ösztön, az anyai helyzet hozta magával? Ez s csakis ez! Hol van a lelki műveltség, mely képessé teszi az anyát magasztos hivatásának betöltésére!

Az emberiség följajdul, keresi korunk erkölcsi és az ezzel járó anyagi hanyatlásának okát. Megfelel erre a francia közmondás: „Cherchez la femme“ (keresd az asszonyt!) S e mondás mélységét nemcsak az általánosan neki tulajdonított értelemben kell keresni, hanem az általam fölvetett szempontból is, sőt talán így még inkább.

*) A szülők figyelmére különösen méltó kitünően szerkesztett „Néptanítók Lapja“ hozta ezt a szép és Széchenyi szellemében irt cikket. Haladás, hogy egy tanítónő Széchenyit ily jól ismeri.

Kezdjük csak a legkisebb dolgon. A gyermek gyakran későn megy az iskolába; ki ennek az oka, nem az édesanya, aki elmulasztja gyermekét pontosságra szoktatni? De hogy tegye ő ezt, mikor annak idején őt sem szoktatták, mikor ő is, ugyyszólva olyan rendetlen gyermekkorból ugrott át szülői mivoltába.

Pizskosan, rongyosan jön a gyermek az iskolába? Ki érdemli a méltó büntetést, az a hat-éves emberke, aki eddigi életét eltöltötte anélkül, hogy bár egy kissé is tudatára hozták volna azt, miszerint a tisztaság életünk egyik főkelléke? Sok gyermek csak ámul tanítójának a tisztaságra vonatkozó leg-egyszerűbb kívánságán is, ő ezt most hallja először! De hát kitől hallotta volna, az anyjától, akit magát is fölmentettek szülői az efféle „haszontalanságoktól.“

Menjünk tovább. 16—18 éves fiukat hallunk káromkodni, duhajkodni. Mint mikor a fiatal virágzó fát legszebb pompájában ellepi a hernyók rut serege, alig néhány bimbót hagyva rajta, ezt is csak azért, hogy aztán férges, undorító gyümölcs váljék belőle — ilyen hatás fut végig idegzetemen, hallva a lelket megborzongató káromkodásokat.

De, ha sohase hallja ezt az az ifjú, lesz-e csak fogalma is az ilyen beszédekről? Vagy ha már hallja is, ha az édesanya nemes, mindig csak jóra intő tanítása — mely, ugyyszólva bevésődött már egész lényébe — mondom, ha az anya ilyen lelkivilága az övé is, nem fordul-e el undorral és száanalommal az ilyeneket beszélőktől? A jól nevelt ifjú igen. De hát az édesanya ilyen-e, tartózkodik-e kiejteni — különösen gyermeke előtt — legkevésbé rút kifejezést is, mely bepizskítja az ő száját s megmételjezi gyermeke ártatlan kedélyét? Vagy a legjobb esetben is azt mondja „eh, úgysem érti még ez a gyermek, hogy mi az!“ S aztán, ha így gondolkodik, ő-e az oka, volt-e valaki, aki őt is öntudatosan nevelje a jóra?

Menjek-e tovább, felsoroljam ama szerencsétlenek neveit, kiket lopás, rablás, sikkasztás s végül az öngyilkosság örvényébe taszított a nevelés hiánya, vagy ami ennél is rosszabb, a ferde irányu nevelés?

Nem mondom, itt is lehet kivétel, akikben az isteni szikra, mely minden emberben megvan, nem aludt ki, hanem legyőzve minden akadályt, annál hatalmasabban tört utat magának. De ez csak ritka kivétel.

A Teremtő megadta az alapot, a te feladatod ember, hogy gyermekedet Isten fiává neveld; s legfőképpen az anyáké. Valóban kitüntetés ez a női nemre. Azért hát neveljük mi a reánk bizott leányokat úgy, hogy idővel tökéletes anyák lehessenek.

Neveljük őket úgy, hogy meglegyen bennük az a benső harmónia, mely alapja a boldog megelégedésnek. A szélsőségekbe való csapongás, amely követelővé, zsarnokká teszi viselőjét: sok családi boldogságot tett már tönkre; fegyelmezze vágyait, hiúságát; az egyszerűséget, mint a nő egyik legszebb ékességét tanulja megismerni.

Bizony, ha meggondoljuk, sok követeléssel lép elő az, aki tökéletes nőt követel. De e tökéletességre könnyű lesz szert tenni, ha kiskorunktól fogva erre nevelnek bennünket. Az önzetlenséget, szivességet már kiskorában kell belecsepegtetni. Általában nevelésünk alapja vallás-erkölcsi legyen. Az t. i., mely nem a külsőségeket, hanem a lélek valódi, benső vallásosságát keresi.

A lelkiismeretet, mint legszigorubb bírót fejlesztjük ki leányainkban, mert ha a szigoru lelkiismeret lesz sajátjuk, akkor nem kell őket féltve őriznünk, kísérgetnünk, még a szomszédba is, az ő legjobb ellenőrük, lelkiismeretök, még szigorubban vigyáz rájuk, mint a leggondosabb anyai szem. S ennek az a haszna is lesz, hogy önállóságra szoktatjuk, mert az igazi nőt nem a tölgyfára kapaszkodó és azt bár szépítő, de rajta élősködő folyondár jellemzi, hanem a szeretettel férjéhez simuló, ha szükséges, azt támogatni is tudó, Szilágyi Erzsébet, Zrinyi Ilona, Lorántffy Zsuzsánna-féle feleségek és anyák.

Az önfeláldozást is, mely a nőnek egyik legszebb erénye, nem az észnélkülit értjük, mert az életnek bármily föláldozása czélszerűtlen, mivel az élet minden javaknak föltétele; de az élet föláldozását erkölcsi czélből. Ez a legfőbb fokon czélszerű, mert az élet sohasen magáért van, sohasem cél, csak fontos eszköz az erkölcsiségre.

Ezeket vessük leányaink lelkébe, akkor tudni fogják, hogy a külső szépség is — amelynek pedig náluk sokszor a legfőbb szerep jut — csak mulékony s hogy az igazi szépség nem más, mint a beható szeretet ingere egy magába zárkózott tiszta nőiességnek, mely érzi önmagát s melynek benső, szent ösztön az egyedüli indító oka.

Ha leányainkkal általában mi nők, ilyenek leszünk, akkor, de csakis akkor érdemeljük meg nagy Széchenyink fönt idézett mondását: „Ti emelitek egekbe a port s halhatatlanságra a halandót. Üdv és hála nektek!”